KARADENİZ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INSTITUTE OF BLACK SEA STUDIES
KAREN
2018 4 / 5 (155-165)

BALIKESİR YÖRESİNDE EŞLERİN BİRBİRLERİNE HİTAP BİÇİMLERİNİN BİR TÜRÜ ÜZERİNE*

Mustafa AÇA**

** Öğr. Gör. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
E-Posta: mustafaaca@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-0784-9846

Öz: Eşler arasındaki rutin hitap biçimleri, geleneksel toplum modelinin kültürel bileşenleriyle takip edilebildiği dönemlerden günümüze kadar devam edegelmiştir. Geleneksel tipteki eşlerin "*bey*, *herif*, *adam*, *ağa*, *efendi*, *karı*, *hanım*, *hatun*" biçimlerinde takip edilebilen bu standart hitap biçimleri, sosyo-kültürel ve ekonomik değişimlerle uyumlu şekilde güncellenen yeni aile birliklerinde çeşitlenebilmiştir. "*Canım*, *aşkım*, *tatlım*, *güzelim*, *erim*, *karım*" gibi biçimlerde görülebilen yeni hitap biçimleri bu türdendir. Bireyler arası ilişkilerin çeşitlilik arz edecek şekilde gelişmesi başta olmak üzere, geniş aile tipinin küçük aile tipine dönüşmesi, eşlerin tanışma biçimleri, cinsiyet algısındaki değişimler, sosyal ve ekonomik rollerin eşitlenmesi gibi sebeplerle güncellenen hitap biçimlerine her gün yeni ifadeler eklenebilmektedir.

Bu çalışmada, modern eşlerin hitap biçimlerinden ziyade geleneksel aile modelinin temsilcileri olarak görülen eski kuşak eşlerin birbirlerine hitapları sırasında kullandıkları özel bir usul üzerinde durulacaktır. Balıkesir yöresinde yapılan alan araştırmaları sırasında farklı etnik arka planlara, mezheplere ve kültürel muhitlere mensup olmalarına karşın birbirlerine çocuklarının adları ile hitap eden eşlerin oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Çok çocuklu ailelerde ailenin en büyük çocuğunun adıyla veya ailenin en büyük kız ve erkek çocuklarının adıyla hitap etme, yörede uzun yıllardır devam etmektedir. Çalışmanın öncelikli amacı, bu hitap biçiminin arka planını ve çocukların adları üzerinden yapılan dolaylamanın geleneksel bilinçteki anlamlarını yorumlamak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir, hitap biçimleri, geleneksel aile, aile folkloru, halk kültürü.

* TÜBİTAK tarafından desteklenen 117K037 nolu ve "Toplumsal Cinsiyetin İnşası ve Kadın Folkloru: Balıkesir Örneği" adlı araştırma projesinin alan araştırmalarında ulaşılan verilerle hazırlanmıştır.

Gönderim Tarihi: 09.05.2018
Kabul Tarihi: 14.05.2018

SOME REMARKS ON THE WAYS OF ADDRESSING BETWEEN SPOUSES IN THE BALIKESİR REGION

Abstract: The routine ways of addressing between the spouses has continued to be in use since the cultural components of traditional social models have been followed. The standard traditional ways of addresses between the spouses such as "bey, herif, adam, ağa, efendi, karı, hanım, hatun" have changed and became diverse with the changes in socio-cultural and economic life. Those old addressing types changed into "canım, aşkım, tatlım, güzelim, erim, karım". As the extended families have turned into nuclear families and the gender perceptions and socio-economic roles of the spouses have evolved, meeting potential spouses and interpersonal relations became more diversified and these changes have led to new ways of addressing between Turkish spouses.

This study focuses on the ways of addressing between the old generation spouses who are regarded as the last representatives of the traditional family model rather than the modern family spouses, and stresses on the specific style these traditional couples use in addressing each other. Although the Balıkesir region is home to people from different ethnic, religious and cultural backgrounds, it has been observed that the couples addressing each other with the names of their children are very large in numbers among these traditional couples. This tradition of addressing each other with the name of the eldest child of the family among spouses with many children has continued for a long time. The primary objective of this study to define the background of this practice and to interpret whether this nominal circumvolution has deep traditional consciousness.

Keywords: Balıkesir, the addressing ways, traditional family, family folklore, folk culture

Giriş

İnsanlar arasındaki sözlü iletişimin anahtar unsurlarından biri olan hitap biçimleri, evrensel anlamda kişilerin birbirleri ile olan yakınlıklarına göre tercih edilebilen bir çeşitliliğe sahiptir. Aralarında herhangi bir akrabalık ilişkisi bulunmayan kişiler arasındaki hitap biçimleri adeta formel nitelikler taşırken evlilik bağı ile birleşen erkek ve kadın arasındaki hitap biçimleri ilişkinin bu türüyle uyumlu şekilde öznel nitelikler taşıyabilmektedir. Türk halk kültüründe eşlerin birbirleri ile iletişimlerinde kuşaklara göre farklılıklar görülmesi, bu öznellikle uyumlu olmanın yanı sıra toplumsal cinsiyet ve rol-

ler konusundaki değişimlerle de uyumludur.[1] Nitekim dedeler, nineler, babalar ve anneler arasında "Bey, Ağa, Herif, Adam, Efendi, Karı, Hanım, Hatun" gibi hitap biçimleri tercih edilirken[2] yeni kuşak eşler arasında "Aşkım, Tatlım, Güzelim, Balım" gibi çok çeşitli hitap biçimleri tercih edilebilmektedir.[3] Yeni kuşak eşlerden birinin önceki kuşakların hitap biçimleriyle eşine seslenmesi, toplumsal değişimle uyumsuzluk, nezaketsizlik ve üstünlük sağlama çabası olarak yorumlanıp kolaylıkla yadırganabilmektedir. Yeni kuşak eşlerin güncel tercihlerini sadece ev içinde değil sosyal hayatlarının tüm ortam ve süreçlerinde sergiliyor olmaları da önceki kuşaklardan farklılık arz etmektedir. Çiftlerin birbirlerine besledikleri muhabbetin hitaplar üzerinden alenileştirilmesine dönük toplumsal bakışın da dünden bugüne değiştiğini söylemek mümkündür. Nitekim geleneksel karakterli geniş aile[4] tipinin hâkim olduğu uzun süreler boyunca genç çiftler, aynı çatı altında yaşadıkları aile büyükleri ile aralarındaki dengeleri gözeterek birbirlerine hitaplarında daima oto sansür uygulama yoluna gitmişler; bu tavırlarını ev dışı alanlarda da korumuşlardır.

1. Eşler Arası Hitaplarda Adın Kullanılmaması

Eşlerin birbirleriyle hitaplaşmaları sırasında adlarını söylemek yerine farklı tasarruflara yönelmeleri, yalnızca Türk halk hayatında ve kültüründe görülen bir husus değildir. Benzer tasarruflarla başka toplumlarda ve kültürlerde karşılaşmak mümkündür. Örneğin cahiliye döneminden beri devam eden bir Arap geleneğine göre babaya ilk çocuğun adıyla hitap edilmiştir. Bu ilk çocuğun kız veya erkek olması, tasarrufu etkilememiştir. Bu hitaplarda ismin başına "Ebu" (Baba) ibaresi eklenmiştir. Örneğin İmâm-ı 'Azâm'ın asıl adı Nûmân'dır ve kendisine Ebu Hanife

---

[1] Şehirli aile modelinde açık göstergelerle takip edilebilen bu değişim, günümüz köy ailesinde de takip edilebilmektedir. Erkek egemen aile yapısının yerini giderek artan oranda karı kocanın birlikte karar alıp uyguladığı, kadının yetişmediği sorumluluk alanlarında (ev, mutfak, çocuk bakımı vb.) erkeklerin destek verir olduğu yeni bir küçük aile modeli almıştır. Taylan, 2003: 45.

[2] Türk toplumundaki aile yapısını kültürel boyutlarıyla irdeleyen isimlerden Nermin Erdentuğ, söz konusu tasarrufu destekler biçimde, Türk geleneklerinde eşlerin birbirlerine isimleri ile hitap etmek yerine, kadının kocasına "ussalı", kocanın da karısına "gız" şeklinde hitap ettiklerini, eşlerin birbirlerinin gıyaplarında erkek için "bizim herif, çocukların babası", kadın için "köroğlu, küldöken" hitaplarını kullandıklarını belirtmiştir. Erdentuğ, 1972: 31.

[3] Küçük, 2016: 38.

[4] Geniş aile, çeşitli kuşakların birlikte oturduğu, aynı kazandan yemek yediği ve ortak mülkiyet özelliklerine sahip olduğu aile tipidir. Timur, 1972: 20.

(Hanife'nin Babası) denmesinin sebebi ilk çocuğunun kız olup adının da Hanife olmasıdır. Benzer şekilde kadınlara da yine ilk çocuğun adı ile hitap edilmektedir. Ancak bu sefer ismin başına "Ümm/Ümmü" (Anne/Annesi) ibaresi getirilmektedir.[5] Ümmü Fatima (Fatima'nın annesi) örneğindeki tasarruf, babaya hitap biçimiyle aynı karakterdedir. Bu tasarrufun dini bir boyutu olmayıp tamamen örfî karakter taşımaktadır. Arap geleneklerinde eşlerin birbirlerine veya toplum genelinde evli çiftlere adlarıyla hitap edilmesinin ayıp veya saygısızlık olarak görülmesi bu tasarrufta belirleyici olmuştur.

Konumuz paralelinde eşlerin birbirlerine hitap biçimlerinin farklı bir türüyle Japon kültüründe karşılaşılmaktadır. Japon kültüründe eşler çocuk sahibi olmadan önce çoğu zaman birbirlerine "Anata" (Canım vb.) şeklinde hitap ederken ilk çocuklarından itibaren bu hitaptan vazgeçip erkeğe "Otousan" (Baba) kadına ise "Okaasan" (Anne) şeklinde hitap etmektedirler. Bu kullanım, torun sahibi olduktan sonra ise erkek için "Ojiisan" (Büyükbaba) ve kadın için "Obaasan" (Büyükannne) şeklinde güncellenmektedir.

Türk halk hayatında eski kuşağa mensup eşlerin birbirlerine adları ile hitap etmemelerinin sebepleri ile ilgili literatürde herhangi bir açıklama bulunmamakta; halk inanışlarında ve kabullerinde konuya özellikle dini bağlamda açıklamalar getirilmeye çalışılmaktadır. Bu açıklamalara göre kadının kocasına adıyla seslenmesi günahtır ve buna uymayan kadınlar öteki dünyada cezalandırılacaklardır. Bu yaygın kabule referans oluşturacak ayet veya hadis türünden sahih bir dini kayıt veya hükmün bulunmaması ise dikkat çekicidir. Bu kabulün aksine kadın ve erkeğin eşit oldukları dair hükümler, İslam dininin kutsal kitabında, şu ayette olduğu gibi, sıklıkla ifade edilmektedir: *"Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan; ikisinden birçok erkek ve kadın (meydana getirip) yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının"* (Nisa, 4/1). Anadolu sahası Türk halk kültüründe sıkça karşılaşılan bu kabulün, herhangi bir dini kayıtla desteklenememesi, geleneksel nitelikli bir tasarrufun dini bir perspektif oluşturu-

---

[5] Bahsedilen tasarrufun Arap kültüründeki kökeni, anlamı ve işlevleri ile ilgili olarak bk. Kavak, 2013.
[6] http://osakaninmuhtari.blogspot.com.tr/2016/09/japon-eslerin-birbirine-seslenis-tarz.html

larak meşru bir zemine taşınması olarak değerlendirilebilir. Zira geleneksel toplum hayatında geniş aile modelinin henüz devam ettiği dönemlerde eşlerin birbirlerine adları ile hitap etmeleri, ailenin diğer üyelerine ve kocaya karşı saygısızlık olarak kabul edilmiş ve "ayıp" tanımlamasına dâhil edilmiştir. Bu kabulün dini bir hüküm olduğu yolundaki yaklaşımlarla karşıt tasarruflara karşı sınırlamalar güçlendirilmiştir.

Ali Güler ve Mehmet Eröz gibi araştırmacılar Anadolu'daki çeşitli topluluklar üzerine araştırmalar yaparken eşlerin birbirlerine adları ile seslenmelerinin "ayıp" kabulü ile ilişkilendirildiğini ve bu sebeple farklı tasarruflara başvurulduğunu pek çok kez tespit etmişlerdir. Bu tespitlerden bazılarına göre Anadolu Yörük ve Türkmenlerinde görülen kadının erkeğe saygılı olması ve erkeğin adını anmaması âdeti, Kerkük Türklerinde de görülmektedir. Kerkük'te kadın kocasına "kişi", erkek karısına "avrad" der. Öte yandan karıkoca birbirlerine isimleriyle hitap etmezler. Çocuklarının adlarını ekleyerek seslenirler; meselâ "Ahmet babası" der. Eşlerin çocukları yoksa kadın kocasını "adamakâ", koca da karısını "hatun" diye çağırır.[7] Aşiret ailelerinde de eşler, çocukların yanında ve insanlar arasında birbirlerine adlarıyla hitap etmezler. Zira eşlerin adlarıyla birbirlerini çağırmaları ayıp kabul edilir. Kadın kocasını çağırırken "Kartal, Çul, Divane, Delioğlan" derken erkek de karısına "Keklik, Ceylân, Çingene, çocukların anası" diye seslenir.[8]

2. Eşler Arası Hitaplarda Çocuk Adlarının Kullanılması

Eski kuşak eşler arasında yukarıda belirtilen türde klişeleşmiş hitap biçimlerinin dışında başka hitap biçimleriyle de karşılaşılabilmektedir. Balıkesir çevresinde tespit edilen şekliyle, eşlerin birbirlerine çocuklarının adları ile hitap etmeleri, bu kapsamda ele alınması gereken problematik bir konudur. Balıkesir'in kırsal temelli farklı sosyal ve kültürel temsil alanlarında karşılaşılan bu hitap biçimi, Türk kültüründe örneğiyle az karşılaşılan bir tasarruftur. Alan araştırmaları sırasında gerçekleştirilen mülakatlar sırasında bazı kaynak kişilerden konuya dönük olarak şu bilgiler tespit edilmiştir:

---

[7] Eröz ve Güleri 1998: 15.
[8] Güler, 1992: 146.

> "Ben eşimle hiçbir şekilde diyalog sıkıntısı yaşamadım. Ben eşime ağız alışkanlığından dolayı genelde 'Hafız' diye hitap ederim. Eşim de bana 'Hacı' diye hitap eder. Köylerde ise genellikle erkekler hanımlarına ya da hanımlar erkeklerine çocuğunun ismiyle hitap ederler. Mesela çocuğun ismi Ayşe ise erkek hanımına Ayşe diye hitap eder. Kadın ise eğer varsa erkek çocuğunun yok ise de kız çocuğunun ismiyle hitap eder. Yani kısaca eski geleneklerimize göre eşler birbirlerine çocuklarının isimleriyle de hitap ederlerdi."[9]

> "Eskiden kadınlar eşlerine isimleri ile seslenmezlerdi. Seslenecekleri zaman da çocuklarının isimlerini kullanarak seslenirlerdi. En büyük oğlanın adı Ahmet ise eşine Ahmet diye seslenirdi. Bazen de "benim herif" diye hitap ederdi. Ama erkekler kadınlara isimleriyle seslenebilirdi."[10]

Bahsi geçen bu tasarrufla yeni kuşak eşler arasında karşılaşılmaması, bu türden hitaplaşmaların geçmişte kaldığının göstergesidir. Bugün için neredeyse antropolojik bir hal alan bu tasarrufun anlam ve işlevleri hakkında tek bir görüşten hareket etmek doğru olmasa gerektir. Konuya eşler ve aile ilişkileri, eşler arası ilişkiler ile evliliğin kanıksanması süreçleri bağlamında açıklamalar getirmek mümkündür.

Kaynata, kaynana, oğul ve gelinin birlikte yaşadığı ve bugün büyük oranda yerini küçük aile tipine bırakan geleneksel geniş aile modelinde, oğul ve gelinin birbirlerine adları ile veya sevgi/şefkat bildiren ifadelerle hitap etmeleri, ailenin kıdemli üyeleri tarafından yadırganabilmekteydi. Hiyerarşik açıdan bu tür bir hitap tercihi aile büyükleri ile genç üyeler arasındaki saygı temelli sınırları zorlayabilme olasılığına sahiptir. Böyle bir davranış veya tercih ayıp kabul edildiğinden eşlerin birbirlerine çocukların adıyla hitap etmeleri olası bir ayıplamanın önüne geçmeyi amaçlayan örtmece nitelikli bir tercih olarak değerlendirilebilir. Öte yandan önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere bazı çevrelerde sorgulanabilir bir dini bakış açısıyla kadının erkeğin adını söylemesinin günah kabul edilmesi de bu tercihi beslemiş olabilir. Mehmet Ali Yolcu, Nevşehir yöresinde evlilik temelinde geliştirilen tabular üzerine değerlendirmeler yaparken gelinin otoritenin temsilcile-

---

[9] Mustafa Acar, Balıkesir/İvrindi-Mallıca Köyü 1962, İlkokul, Esnaf.

[10] Fadime Tosun, Balıkesir/Kepsut-Piyade Köyü 1973, İlkokul, Mevsimlik İşçi; Emine Oğuz, Balıkesir/Kepsut-Gökköy, İlkokul, Mevsimlik İşçi.

rine karşı hitap etme yasağının, özel ve kapalı bir dilin gelişmesine neden olduğunu belirtmiştir. Yolcu'nun tespitlerine göre Nevşehir'de gelin güveye, güvey de geline doğrudan adıyla hitap etme yerine dolaylı anlatımlara başvurur ve "herif, adam, şey, onun babası/anası, karı, kız vb." sözcükler kullanır. Güvey bazen de kızları varsa onun adıyla karısına seslenir. Hitap yasağı, genelde bir ömür boyu sürer.[11]

Aile içinde gelinin/eşin farklı ve bir çeşit gizlenmiş konuşmaya tabi olmasının örnekleriyle Türk dünyasının çeşitli alanlarında da karşılaşılmaktadır. W. Radloff ve sonrasında A. N. Samoyloviç, Kazak-Kırgız ve Altay Türklerinin sosyal yapıları ve söz varlıkları üzerine araştırmalar yaparken, Kazak ailesinde kadınların yasaklı kelimelerinden bahsederken evli kadınların kocalarının akrabalarının adlarını söyleyemediklerini, Altay Türkleri arasında ise kadınların kocalarının adlarını söylemekten çekindiklerini ve "apşığayım" (kocam, ihtiyarım) şeklinde bir hitap biçimini tercih ettiklerini tespit etmişlerdir.[12]

Lvova ve arkadaşları, Altay Türkleri arasında konu bağlamında gelin-kaynana hitaplaşmaları özelinde farklı bir örnek tespit etmişlerdir. Altaylılarda gelin, eşine ve büyük akrabalarına dolaylı hitaplarında, onların özel adlarını değil, toplumsal konumlarını belirten sözcükler kullanmalıdır. Bu nedenle kadın, hitap ettiklerini betimlemek zorundadır. Kaynanası hakkında konuşan genç kadın, onu belirtmek için şöyle der: "Küpeli olan". Ancak kaynanasının adı Sırga "Küpe" ise gelin, "onun kulağında asılı olan şey" demek zorunda kalır.[13]

Çalışmanın temelini oluşturan hitaplaşma tasarrufuna evliliğin kanıksanması süreçleri odağında bakıldığında ise, çoğunlukla görücü usulü ile yapılan geçmiş dönem evliliklerinde eşlerin birbirlerini tanımaları ve evliliklerini tescillemeleri, çoğu zaman ilk çocukla birlikte gerçekleşmekteydi.[14] Zira kadın ve erkek evlendiğinde ve çocuk sahibi olduğunda toplum içindeki rollerinin yanına bir yenisi daha eklenir. Bu, babalık ve annelik rolleridir. Bu rollerin

---

[11] Yolcu, 2014: 299

[12] Vahidoğlu ve Bekki, 2002: 158.
Yasaklı veya örtmece şeklinde ifade edilebilecek adlandırmaların anlam ve işlevlerini bilmeceler özelinde ele alırken konuya dönük önemli tespitlere yer vermesi bakımından bk. Bekki, 2013.

[13] Lvova vd. 2013: 172.

[14] Eserpek, 1979: 190.

dengeli bir biçimde sürdürülmesi, ailenin fonksiyonlarını sağlıklı olarak yerine getirmesine yardımcı olur.[15] Bu yönüyle bakıldığında ilk çocuk evliliğe meşruiyet ve süreklilik de kazandırmış oluyordu. Bu sebeple doğan ilk çocuğun adının, eşlerin muhabbetlerini ifade eder türden bir hitap unsuru halini alması muhtemeldir.

Konuyu, gelin özelinde geliştirilen tabu merkezli inanış ve uygulamalarla yorumlamak da mümkündür. Arkaik/geleneksel dünya görüşünde yeni gelinin "evin yabancısı" olarak kabul edildiği kimi araştırmalarda ortaya konulmuştur.[16] Geleneksel dünya görüşünün gelini yabancı olarak kabul etmesi, isminin doğrudan söylenmesini veya bunun tam tersi bir biçimde gelinin güveye adıyla seslenmesini tabu davranışlarla kısıtlayabilmiştir. Söz konusu tabuların toplumsal yapının işleyişinde kazandığı işlevin altında ev iyelerinin kötülüğünden korunma, baba evini terk eden gelin için bu iyeleri yanıltma ve güvey evine gidildiğinde yeni ev iyeleri ve ata ruhları açısından gelinin yabancılığını giderme yatmaktadır.[17] Yeni gelinin yabancılığı, ev iyelerinin rahatsız edilmemesi noktasında bir ad tabusunu ortaya çıkarmış görünmektedir. Gelinin kimi yörelerde "ses saklaması" davranışı da bununla ilintili düşünülmelidir. Nitekim geline çocuğunun adıyla seslenilmesi, evin koruyucu ruhlarını "eve ait" bir adla "kandırılması"na gönderme yapmaktadır. Damada yönelik aynı davranış kalıbı ise anaerkil ve matrilokal (anayerli) evlilikte statülerin değişmesi ile aynı olgunun tersine çevrilmesi biçimiyle açıklanabilir.

Eski kuşak eşlerin hitaplaşmalarında bu türden bir tercihe yönelmelerinde anne ve babaların, çocuklarının da kendilerini gibi sağlıklı biçimde yetişip yuva kurmalarını ve çoluk çocuğa karışmasını temenni eder türden geleceği tasarlama ve beklentileri dile getirme işlevli bir tür oyun modellemesi ortaya koyduklarından da ayrıca söz edilebilir.

Kadının çocuğun adıyla kocasına seslenmesinin bir başka izahını fraternal poliandrik evliliğin izlerinde aramak mümkün gibi görünebilir. Çok kocalı anaerkil yapılarda çocuğun mülkiyeti annede olsa bile çocuğun biyolojik babasının kesinleştirilmesi için

---

[15] Yavuzer, 2011d: 132.
[16] Konuya vurgu yapan çalışmalardan bazıları için bk. (Yolcu, 2014; Ergun, 2014, Lvova vd., 2013).
[17] Yolcu, 2014: 276.

böyle bir yola başvurulmuş olabileceği değerlendirmesi, poliandrinin bu türünün takip edildiği topluluklarda biyolojik babanın önemli olmayıp toplumsal ya da hukuksal babalığın önemli olması nedeniyle doğan çocuğun biyolojik olarak babasının kim olduğunu belirlemeye odaklanılmadığı[18] gerçeği karşısında tartışmaya açık olacaktır.

Sonuç

Eşlerin birbirleri ile hitaplaşmaları yolundaki bu tasarrufun tek veya muayyen bir sebeple ilişkilendirilmesi, yukarıdaki cümlelerden de anlaşılacağı üzere, oldukça zor görünmektedir. Eşler arası hitaplarda adın kullanılmamasının dini bir yönünün olmadığı görülmektedir. Fakat dini bir hüküm olduğu yolundaki yaklaşımlarla karşıt tasarruflara karşı sınırlamaların güçlendirildiği anlaşılmaktadır.

Geleneksel karakterli geniş aile tipinin hâkim olduğu dönemlerde genç çiftlerin aynı çatı altında yaşadıkları aile büyükleri ile aralarındaki dengeleri gözeterek birbirlerine hitaplarında daima oto sansür uygulama yoluna gitmeleri, eşler arası hitaplarda adın kullanılmamasını izah etmek açısından önemlidir. Fakat eşler arası hitaplarda çocuk adlarının kullanılmasının izahı, ilkine nazaran oldukça zordur. Saha araştırmaları sırasında eşlerin hitaplaşmada böyle bir yolu seçerken kökene ve nedene dayalı herhangi bir sorgulama yapmadıkları, seçimlerini bütünüyle geleneklerle alışkanlıkların bir ürünü olarak izah ettikleri gözlemlenmiştir. Bu da, bu tasarrufun nedeni ya da kökeni hakkında yeterince açıklayıcı bilgi vermemektedir. Kanımızca, daha çok birinci ve ikinci kuşağı temsil eden eşler arasında yaygın olan bu tasarrufun kökenine ya da geleneksel bilinçteki anlamına yönelik sorgulamalarda, yukarıda zikredilen yorumların yanı sıra, ilk çocuğun evliliğe meşruiyet ve süreklilik kazandırdığı ve bu sebeple doğan ilk çocuğun adının, eşlerin muhabbetlerini ifade eder türden bir hitap unsuru hâlini almış olabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir.

---

[18] Queen, 1961: 20-21.

KAYNAKÇA

A. Yazılı Kaynaklar

Bekki, Salahaddin (2013), "Bilmeceler-Tabu ve Gizli Diller Üzerine", *Muzaffer Akkuş Armağanı*, (Hzl.: Mücahit Akkuş ve Fatih Dinçer), Konya: Kömen Yayınları, s. 337-347.

Erdentuğ, Nermin (1972), *Sosyal Âdet ve Gelenekler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ergun, Metin (2014), "Düğün Kavgalarının Mitolojik Kökenleri", *Millî Folklor*, S. 101, s. 60-72.

Eröz, Mehmet - Ali Güler (1998), *Türk Ailesi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Eserpek, Altan (1979), *Sosyal Kontrol Sapma ve Değişme: Erzurum'un İki Köyünde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Güler, Ali (1992), "Cumhuriyet Öncesinde Aşiret Aileleri", *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

Kavak, Fadime (2013), "Arap Kültüründe Künyeleme Geleneği ve Çöl Faunasına Yansımaları*", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 2, s. 111-149.

Küçük, Abonoz (2016), "Türk Ailesinde Kadının Statüsündeki Değişime Üç Kuşağın Eşlerine ve Sevgililerine Hitap Biçimleri Bağlamında Bir Yaklaşım", *Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S. 5, s. 36-47.

Lvova, E. L. - Oktyabrskaya, İ. V. - Sagalayev, A. M. - Usmanova, M. S. (2013). *Güney Sibirya Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri: Simge ve Ritüel*, (Çev. Metin Ergun). Konya: Kömen Yayınları.

Queen, A. Stuart. (1961), *The Family in Various Cultures*, Chicago: J. B. Lippincott Company.

Taylan, Hasan Hüseyin (2003), *Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler: Selçikli Köyü Örneği*, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Timur, Sevim (1972), *Türkiye'de Aile Yapısı*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Vahidoğlu, Vahid - Bekki, Selahaddin (2002), "A. N. Samoyloviç (1880-1938) ve 'Altay Türklerinde Kadınlara Özgü Kelimeler' Adlı Makalesi", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 13, s. 155-166.

Yavuzer, Haluk (2011), *Evlilik Okulu*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yolcu, Mehmet Ali (2014), *Türk Kültüründe Evliliğe Bağlı Tabu ve Kaçınmalar*, Konya: Kömen Yayınları.

B. Sözlü Kaynaklar

Mustafa Acar, Balıkesir/İvrindi-Mallıca Köyü 1962, İlkokul, Esnaf.

Fadime Tosun, Balıkesir/Kepsut-Piyade Köyü 1973, İlkokul, Mevsimlik İşçi.

Emine Oğuz, Balıkesir/Kepsut-Gökköy, İlkokul, Mevsimlik İşçi.

C. Dijital Kaynaklar

http://osakaninmuhtari.blogspot.com.tr/2016/09/japon-eslerin-birbirine-seslenis-tarz.html